

“A diferència d'Europa, els EUA sí creiem que podem canviar el món”

Henry Kissinger és el ministre d'Afers Exteriors dels Estats Units més conegut i resulta una figura inqüestionable. Ara ha escrit un llibre sobre les crisis del nostre temps i les fronteres de la superpotència americana. S'estima més no parlar de la seva vida privada.

Henry Kissinger no aparenta els seus noranta-un anys. Malgrat la seva veu greu i el seu aspecte simpàtic i concentrat, sempre està preparat per esquivar i bloquejar les preguntes crítiques. I és que la seva reputació de polític és tan controvertida com indiscutida és la seva genialitat intel·lectual. Sempre hi ha hagut intents d'acusar-lo de crims de guerra.

Durant el mandat dels presidents Richard Nixon i Gerald Ford, del 1969 fins al 1977, Kissinger va ser primer conseller de Seguretat Nacional i després ministre d'Afers Exteriors, en part responsable pels bombardejos de Napalm al Vietnam, a Cambodja i a Laos que van costar la vida de desenes de milers de civils o els deixaren mutilats. Kissinger va donar suport al cop d'estat contra Salvador Allende a Xile i sabia sobre el complot d'assassinats de la CIA. Unes quantes setmanes enrere, es van publicar protocols segons els quals Kissinger volia atacar Cuba, però la victòria del demòcrata Jimmy Carter el 1976 va evitar que es dugués a terme. Tot i això, fins al dia d'avui, Kissinger ha estat benvigut a la Casa Blanca i continua assessorant els presidents i els ministres d'Afers Exteriors.

El seu ascens a la política americana hauria estat impensable el 1923: Heinz Alfred Kissinger nasqué a Fürth en una família jueva. El 1938 van fugir als Estats Units. Després de la Segona Guerra Mundial, Kissinger va ajudar a identificar agents de la Gestapo a Alemanya i més tard va estudiar ciències polítiques. Amb quaranta anys es va convertir en professor de Harvard.

Ara acaba de publicar el seu dissetè llibre amb l'humil títol de *World Order*, Ordre Mundial, i també en parlarà en l'entrevista, per desig exprés de l'autor. S'estima més parlar en anglès tot i que parla bé alemany i llegeix sempre l'*spiegel* al seu iPad. Al cap d'una hora i mitja, etzibarà un “He dit una pila de

bestieses“, però en realitat no és així: un Kissinger no diu bestieses, en tot moment sap fil per randa què dirà i què no.

—Senyor Kissinger, tant se val on mirem: per tot arreu, avui dia, només hi ha que guerres, catàstrofes i caos. Hi ha ara més conflictes al món?

—Això sembla almenys. El caos ens amenaça amb l'expansió de les armes de destrucció massiva i amb el terrorisme internacional. Veiem com regions senceres s'escapen del control de l'estat, com a Líbia, i això té conseqüències per a tot el món. Estan atacant l'Estat com a unitat de l'ordre mundial per totes bandes. Alhora sorgeix la paradoxa que puguem parlar d'un ordre mundial.

—Què voleu dir?

—Per la major part de la història només hi havia models d'ordre regional. Avui dia, les diferents parts del món poden interactuar de veritat. Per tant, sorgeix la necessitat d'un nou ordre per a aquest món global, però ja no hi ha regles que s'acceptin en tots els casos, sinó el punt de vista de la Xina, del món islàmic, d'Occident i dels russos. I aquests conceptes són incompatibles.

—En el vostre llibre parlu d'un sistema internacional per a l'ordre mundial basat en la Pau de Westfàlia de 1648 com a resultat de la Guerra dels 30 Anys. Per què hauria de ser un tractat de més de 350 anys tan rellevant?

—La Pau de Westfàlia es van signar després que un quart de la població centroeuropea hagués mort per guerres, malalties i fam. El tractat es basava en l'obligació d'organitzar-se per sobre de les opinions individuals de cada país. Els estats independents van decidir de no ficar-se en els afers dels veïns. Van crear una balança de poders que ens fa falta avui.

—Ens cal una altra guerra de trenta anys per crear un nou ordre?

—Bona pregunta. El nou ordre apareix per caos o per acord? Molts s'inclinen a pensar que són necessaris consensos tenint en compte l'expansió de les armes atòmiques i el perill del canvi climàtic i del terrorisme. Espero que siguem prou llestos per adonar-nos que no ens cal cap guerra.

—**Centrem-nos doncs en un exemple concret: com hauríem de reaccionar davant de l'annexió de Crimea?**

—Sí, però Crimea no és més que un símptoma, no n'és la causa. A més a més, Crimea és un cas especial. Ucraïna havia format part de Rússia durant molt de temps. No es pot tolerar que un estat s'apropriï de províncies del veí, però si ens som sincers a Occident, s'ha de reconèixer que s'ha comès un error: l'annexió de Crimea no ha estat un atemptat contra l'hegemonia mundial que es pugui comparar amb l'ocupació de Hitler de Txecoslovàquia.

—**Doncs què és el que ha fet Putin?**

—S'ha gastat milions de dòlars pels Jocs Olímpics de Sotxi. Rússia volia presentar-se com un país avançat i amb una inclinació cap a Occident i la seva cultura. Més que tant sols un país, es veu més com part d'Occident. No té sentit que Putin prengui Crimea una setmana més tard i comenci una guerra a Ucraïna. Per què ho ha fet?

—**Atribuïu doncs a Occident part de la culpa de la intensificació del conflicte?**

—Exactament. Europa i Amèrica no han entès la importància d'aquests fets, que van començar amb les negociacions sobre les relacions econòmiques entre Ucraïna i la Unió Europea i van acabar en manifestacions a Kíev. D'això se n'hauria d'haver parlat amb Rússia, però amb això no vull dir que la reacció de Rússia hagi estat la correcta.

—**És sorprenent la simpatia teniu per Putin. Tot i això, continua fent el que assenyalàveu: genera caos i posa en perill la sobirania ucraïnesa que tant valoreu.**

—És clar, però Ucraïna sempre ha tingut un significat especial per a Rússia. És una catàstrofe no haver-se'n adonat.

—**No calien sancions per part de la Unió Europea i Estats Units?**

—No es podien tolerar les tropes d'ocupació, però ningú no ha presentat un pla perquè Crimea pugui tornar a

Ucraïna. Ningú no vol lluitar per les regions orientals del país. És així de simple. Però no ens hi hem de conformar i en les relacions internacionals no s'hauria de tractar Crimea com una part de Rússia.

—**Convindria treure les sancions sense haver arribat a un acord?**

—Jo tinc un problema amb les sancions i és que tenen el perill que els grans estats intentin protegir-se aïllant-se i regulant el mercat, com si fos una mena de mercantilisme, i encara tinc més problemes amb les sancions contra persones: publiquem llistes de gent i congelem els seus comptes i no els deixem viatjar. I llavors què? Com culminem les sancions? N'agafem uns quants de la llista? I per què aquests i no uns altres? Sempre hem de tenir en compte quin és l'objectiu final que persequim quan comencem alguna cosa.

—**Això també ho podríem aplicar a Putin, que ha actuat sense deixar cap alternativa. En les negociacions es troba en avantatge o desavantatge?**

—Putin es troba en un desavantatge estratègic que vesteix d'avantatge tàctic.

“Hillary és una amiga i penso que sí, que seria una presidenta forta”

—**Quin efecte té això a l'hora de negociar amb ell?**

—Convé recordar que necessitem Rússia per a solucionar altres crisis com el conflicte nuclear d'Iran o la guerra civil de Síria abans de qualsevol confrontació amb el Kremlin. Evidentment que Ucraïna ha de ser un estat independent i poder triar quines aliances econòmiques prefereix, però no hi ha cap dret que garanteixi l'entrada a l'OTAN. Com és ben sabut, si es vota a l'OTAN, no hi haurà mai un resultat unànim.

—**Però no podem pas dir a Ucraïna que no són lliures d'escollir el seu futur.**

—Per què no?

—**Parleu amb la visió que tenen les superpotències de si mateixes, amb el costum de decidir-ho tot.**

—No, Estats Units no pot dictar res ni ho hauria de fer, seria un error pensar-ho. Pel que fa a l'OTAN, els Estats Units tenen dret de participació en la decisió de l'entrada d'Ucraïna, que hauria de ser unànim per força. La cancellera

alemanya també s'ha expressat de manera similar.

—**La política interna d'EUA està dividida: els debats són més agressius que mai. Encara té poder de negociació la superpotència mundial?**

—Jo també m'amoïno per aquestes divisions i agressivitat. Abans hi havia més cooperació entre els dos partits.

—**Ara fa una setmana el president Obama va perdre també la majoria al Senat.**

—En teoria, sí, però el president és lliure de seguir el programa que consideri adequat tal com va fer Harry Truman entre 1946 i 1948 quan aprovà el pla Marshall després d'haver perdut les majories en totes dues cambres del Congrés.

—**Aviat es donarà el tret de sortida a campanya electoral per a les presidencials. Hillary Clinton seria una candidata adequada?**

—La Hillary és una amiga i penso que sí, que seria una presidenta forta. En general, em sembla que seria millor per al país que hi hagués un canvi de

poders. Tanmateix, als republicans ens cal un candidat convincent.

—**En el vostre llibre expliqueu que un ordre mundial sorgeix, no s'imposa. Què voleu dir?**

—Vol dir que Estats Units és insubstituïble en l'àmbit internacional per la seva força i els seus valors. Una superpotència requereix no només força, sinó també intel·ligència i capacitat de decisió, però cap país no ha estat prou fort o intel·ligent per imposar per si sol un ordre mundial.

—**Considereu la política exterior d'EUA decidida i intel·ligent?**

—A diferència d'Europa, nosaltres sí que creiem que podem canviar el món, no sols amb mecanismes de *soft power*, sinó que també militarment.

—**Però molts americans ja no volen relacionar-se amb la resta del món. Fins i tot Obama ha parlat de *nation-building at home*, de construcció nacional a casa.**

—Les cinc guerres en els quals ha participat EUA després de la Segona

Guerra Mundial, tenien el suport de la majoria de la població, també la intervenció contra l'organització terrorista de l'Estat Islàmic. La qüestió és què passa si s'allarga la guerra. Hem de tenir clar què esperem al final de la guerra.

—L'objectiu màxim no hauria de ser protegir els civils sirians i iraquians?

—No crec que s'hagi d'entendre la crisi de Síria com la d'un dictador malvat contra la població indefensa, ni tampoc crec que s'instauri la democràcia quan acabi la violència.

—Qualsevol justificació no amaga el fet que la gent pateix.

—Un moment, permeteu-me que m'expliqui. El que està passant ara mateix és en part un conflicte multi-ètnic, en part un alçament contra les estructures antigues del Pròxim Orient i en part una rebel·lió contra el govern. Si algú creu que pot resoldre aquests problemes i està disposat a causar víctimes, llavors sí, que ataquí; però això implica una ocupació prolongada. Mi-reu què ha passat a Líbia. Sens dubte, va ser moralment correcte enderrocar Moammar al-Gaddafi, però no estàvem disposats a omplir el buit que quedava en el poder i per això estan lluitant avui dia les milícies entre si. Líbia és un estat que ha fracassat i s'ha convertit en un magatzem d'armes per a Àfrica.

—A Síria també s'ha arribat a una situació igual d'insostenible. L'estat ha caigut i les organitzacions terroristes dominen a gran part del país. No hauríem d'haver atacat ja per la gent?

—Quasi sempre he estat partidari d'una política exterior activa, però cal saber contra què ens enfrontem. Fan falta socis de confiança i, en aquest conflicte, no n'hi ha.

—Com a la guerra del Vietnam. Us penediu de la vostra política agressiva que seguïeu aleshores?

—Ja us agradaria que ho digués.

—És clar. No heu dit mai realment el que en penseu.

—Sempre m'he plantejat aquestes qüestions i n'he escrit uns quants capítols en les meves memòries. Però no oblideu que el govern pel qual jo servia havia heretat aquesta guerra. El govern de Johnson va enviar-hi mig milió de soldats. El de Nixon les va anar retirant. Només puc dir que jo i els meus col·legues vàrem fer

Henry Kissinger saluda Vladimir Putin. “Convé recordar -diu Kissinger- que necessitem Rússia per solucionar altres crisis com el conflicte nuclear d'Iran o la guerra civil de Síria”.

el que vam considerar correcte. Podríem parlar-ne hores i hores si ens poséssim a discutir sobre allò del que penseu que m'hauria de penedir.

—Endavant, amb molt de gust.

—Tant sols diré que vaig actuar de bona fe, segons l'orientació estratègica d'aleshores.

—A la darrera pàgina del vostre llibre hi ha una frase que es pot entendre com una autocrítica: dieu que de jove us hauríeu cregut capaç de determinar el transcurs de la història. Ara sou més humil quan jutgeu aquests fets històrics.

—He descobert que la història s'aprèn, però no es prediu. No és necessàriament una autocrítica si tenim en compte que anem aprenent amb el pas dels anys. Amb aquesta frase volia dir que no s'hauria de creure que és a l'abast de les nostres mans crear la història, per tant, estic en contra d'una intervenció que no sabem on ens portaria.

—Estàveu a favor del derrocament de Saddam Hussein. En aquell cas, també eren incertes les conseqüències que tindria.

—Crec que en aquell moment era important que EUA fes clara la seva posició després de l'11S. L'ONU també havia mencionat les vulneracions perpetrades per Saddam Hussein, per tant, vaig considerar-ho un objectiu justificat. Però em va semblar irrealista instaurar la democràcia amb una ocupació militar.

—Per què esteu tan convençut que seria impossible?

—Caldrien dècades i el suport de la població i això desbordaria qualsevol país.

—El president Obama fa la guerra a Pakistan, al Iemen i ara a Síria també per aquesta mateixa raó per via aèria, amb drones i avions de combat. Què en penseu?

—Sóc partidari dels atacs aeris als territoris on hi hagi atemptats terroristes, però no m'he posicionat públicament mai a favor dels drones, perquè comporten més víctimes civils que en el cas de la guerra del Vietnam.

—Al vostre llibre, també dieu que EUA hauria de reflexionar sobre la ‘millor combinació de seguretat i moral’ en les decisions bèl·liques. Podeu explicar-nos-ho?

—No. És com quan encarregues un quadre. No pots imposar a un artista un estil o una gamma de colors. Depèn de la situació. Quins interessos són prioritaris a Síria: els humanitaris o els estratègics? És clar que sempre podem aspirar al millor resultat moral, però no podem perdre de vista la realitat, encara menys enmig d'una guerra civil.

—Això vol dir que Occident hauria de col·laborar amb Bashar al-Assad en la lluita contra l'Estat Islàmic per raons pragmàtiques.

—No, avui dia no funcionaria. Així només destróssaríem la política dels dar-

ters anys, però penso que els europeus i el govern d'EUA haurien d'haver-se assegut i haver traçat una estratègia conjunta amb els russos. Fou un error dir des del començament que al-Assad se n'havia d'anar, encara que fos el nostre objectiu. És per aquesta raó que ara estem atrapats en un conflicte amb Rússia, cosa que també dificulta un acord amb Iran sobre el programa nuclear.

—Voldríeu que el paper d'Europa fos més actiu, sobretot el d'Alemanya?

—Sí, totalment. Fa tot just un segle, Europa tenia encara un monopoli en la composició de l'ordre mundial. Avui dia corre el perill d'ocupar-se tant sols dels afers interns i Alemanya n'és el país més important, per tant, hauria d'involucrar-se més. Valoro molt la senyora Merkel, és la persona adequada per al càrrec. Per cert, he conegut tots els cancellers alemanys i els valoro molt.

—De debò? Willy Brandt també?

—Valoro molt Willy Brandt.

—Ens sorprèn. Fa uns quants mesos es va fer pública una conversa que vàreu mantenir amb el president Nixon i vàreu dir tots dos que Willy Brandt era ‘l'imbècil perillós’.

—De vegades, es diuen coses segons l'ambient d'una conversa. Potser aleshores pensàvem diferent i no me'n recordo. Al començament, desconfiàvem de l'*Ostpolitik* de Brandt en l'àmbit de les relacions amb l'Europa de l'Est, però després hi vàrem col·laborar amb intensitat. Pregunteu-ho a Egon Bahr, us ho confirmarà: sense el govern de Nixon, l'*Ostpolitik* de Brandt no hauria arribat a bon port, sobretot per la qüestió de Berlín.

—A Alemanya sou un polític molt controvertit. Quan la Universitat de Bonn volia posar el vostre nom a una càtedra, hi va haver protestes molt intenses. Us va molestar?

—Vaig assabentar-me d'aquesta càtedra quan ja l'havien creada, però no m'hi fico, això és una decisió de la vostra administració. Alemanya ho ha de desitjar o deixar-ho estar.

—Senyor Kissinger, us agraïm l'entrevista.

Erich Follath
Juliane von Mittelstaedt

© Der Spiegel

Traducció d'Oriol Vallverdú